

**Eötvös Lóránd Tudományegyetem
Társadalomtudományi Kar
Szociológia Doktori Iskola
Szociálpolitika Program**

**Megváltozott munkaképességű emberek társadalmi integrációja a norvég foglalkozási
rehabilitáció tükrében-
- Esettanulmány egy skandináv modellre**

című doktori disszertáció tézisei

Konzulens: Dr. Tausz Katalin

Készítette: Støren-Váczy Blanka

2010

A DISSZERTÁCIÓ TARTALOMJEGYZÉKE

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	4
MOTTÓ	5
1. BEVEZETÉS	6
1.1. A témaválasztás indoklása	6
1.2. Kérdések megfogalmazása és a hipotézis feltevése	10
2. KONCEPTUÁLIS KERETEK	13
2.1. Fogyatékoság, mint multi-dimenzionális fogalom	13
2.2. A norvég foglalkozási rehabilitációhoz kapcsolódó fogalmak és értelmezéseik	15
2.3. A foglalkozási/szakmai rehabilitáció definíciója-, avagy a kifejezés határozza meg a szemléletet?	18
2.4. „Főáramba helyezés” (mainstreaming)	22
3. KUTATÁSI MÓDSZEREK	25
4. AZ EURÓPAI FOGYATÉKOSSÁGÜGY	31
4.1. Az Európai Unió fogyatékoságügyi stratégiája - közös célok, eltérő eszközök	32
4.2. A társadalmi- és az orvosi modell közötti különbségek	39
5. NORVÉGIA TÖRTÉNELMI ÉS GAZDASÁGI FEJLŐDÉSE	42
5.1. Történelem dióhéjban	42
5.1.1. <i>Az önállóvá válás éve</i>	42
5.2. A norvég gazdaság: olaj és jólét	43
5.2.1. <i>A gazdasági fejlődés néhány fontos jellemzője</i>	45
5.2.2. <i>„Olajfüggőség”</i>	48
5.2.3. <i>Összegzés: a gazdaság új kihívásai</i>	50
6. A NORVÉG JÓLÉTI ÁLLAM JELLEMZŐI	53
6.1. Ideológiák, értékek és a kettősség	53
6.2. A helyi önkormányzatok szerepe a jóléti ellátásban	66
6.3. A harmadik szektor: bizalom és részvétel	68
6.3.1. <i>Önkéntesség kontra jóléti állam</i>	69
6.3.2. <i>Az önkéntes közösségekben bekövetkezett változások</i>	70
7. BEFOGADÓ MUNKAERŐ-PIACI STRATÉGIA - NINCSENEK JOGOK KÖTELEZETTSÉGEK NÉLKÜL	73
7.1. Az aktív társadalom és az aktivizáló politika	73
7.2. A norvég aktivizáló politika	75
7.3. A szociális partnerek és a kormány szoros együttműködése	82
7.4. Újabb állami beavatkozás?	86
7.5. A Munkaerő-piaci Befogadást Elősegítő Egyezmény jelentőségének összegzése	88
7.6. A Jóléti rendszer reformja és centralizációja, A front-line rendszer kialakítása: a Norvég Munkaügyi és Jóléti Hivatal (NAV)	93

8.	TÖRVÉNYI HÁTTÉR - A KEZDETEKTŐL NAPJAINKIG	98
8.1.	„Alapkötetétel” - a II. Világháború utáni időszakról a 70-es évekig	98
8.2.	A 70-es évektől az ezredfordulóig	102
8.3.	Az ezredforduló kihívásai	108
8.3.1.	<i>A diszkrimináció elleni küzdelem a jogi szabályozásban</i>	108
8.3.2.	<i>Új fordulat</i>	115
9.	A FOGLALKOZÁSI REHABILITÁCIÓ SZEREPLŐI	119
9.1.	Szolgáltatások Igénybevevői	119
9.1.1.	<i>Definíciós problémák</i>	119
9.1.2.	<i>Szocio-demográfiai jellemzők</i>	121
9.2.	Miért növekszik a rokkantsági nyugdíjasok száma? Lehetséges magyarázatok egy komplex kérdésre	129
9.3.	Az integráció mechanizmusa és szolgáltatást nyújtók szervezeti háttere	136
9.4.	A hagyományos védett szervezetek és a foglalkozási rehabilitációs vállalatok szerepe a norvég foglalkozási rehabilitációban	138
9.4.1.	<i>Védett szervezetek</i>	139
9.4.2.	<i>Foglalkozási rehabilitációs vállalatok (Attføringsbedrift)</i>	141
10.	A FOGLALKOZÁSI REHABILITÁCIÓS ELJÁRÁS	146
10.1.	A táppénzes időszak szerepe a foglalkozási rehabilitációban	152
10.2.	A norvég munkaerő-piaci befogadást ösztönző intézkedések	162
10.3.	„A cselekvő (norvégül: „aktør”) modell” a foglalkozási rehabilitációs tanácsadás folyamatában	164
10.4.	Erősebb egyénközpontúság	166
10.5.	A norvég munkaerő-piaci befogadást ösztönző intézkedések elemzése	169
10.5.1.	<i>A Norvég munkaerő-piaci befogadást ösztönző intézkedések típusai</i>	170
10.5.2.	<i>A norvég munkaerő-piaci befogadást ösztönző intézkedések típusainak vizsgálata</i>	185
10.6.	A foglalkozási rehabilitáció költségei	193
10.7.	Foglalkozási rehabilitáció eredményességének mérési dilemmái?	197
10.7.1.	<i>A foglalkozási rehabilitáció eredményességének mérési dilemmái</i>	197
10.7.2.	<i>Konkrét eredmények</i>	198
11.	ÖSSZEFOGLALÁS	202
11.1.	A dolgozat elkészítése során felmerült kihívások	202
11.2.	Tanulságok	205
	Bibliográfia	213
	Mellékétek	228
	Táblajegyzék	232

A kutatás során a munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetű emberek közül a megváltozott munkaképességű emberek felé fordítottam figyelmemet, és a társadalmi beilleszkedésüket segítő norvég foglalkozási rehabilitáció rendszerét vizsgáltam.

Tettem ezt azért, mert a téma szociálpolitikai szempontból Közösségi (EU) szinten, Norvégiában és Magyarországon is aktuális. A téma aktualitását az is alátámasztja, hogy Európa szerte a 90'-es években komoly előrelépés történt a társadalmi kirekesztődés elleni küzdelemben és a társadalmi hátrányok újradefiniálásában. E felfogás szerint a társadalmi kirekesztődés, a kirekesztés folyamata politikai beavatkozást kíván, azaz a kirekesztetést kezdeményezők átnevelése, illetve áldozatainak egyéni esetkezeléssel történő megsegítése helyett, az adott társadalmi környezetet megváltoztató társadalompolitikai cselekvéseknek kell lépniük. (Szalai, 2002.)

Munkám során a norvég foglalkozási rehabilitációs rendszer részletes leírására és elemzésére törekedtem arra keresve a választ, hogy ez a „rendszer” milyen intézményi beágyazottsággal bír, és a kialakult intézményi struktúra, a szabályozási környezet, az egyének attitűdje, a társadalmi befogadás és az erre irányuló politikák hogyan segítik, vagy éppen gátolják a megváltozott munkaképességű személyek társadalmi integrációját.

A norvég foglalkozási rehabilitáció tanulmányozása során áttekintettem a célcsoport jellemzőit, a témához illeszkedő jogszabályi kereteket, a norvég munkaerő-piaci politikát, magát a foglalkozási rehabilitáció folyamatát és szereplőit, valamint az ellátások és szolgáltatások típusait. A norvég foglalkozási rehabilitáció rendszerének megértése csak a társadalmi összefüggések, gazdasági helyzet valamint a norvég jóléti állam jellemzőinek ismeretében lehetséges. Éppen ezért a disszertációban mindezeket áttekintettem.

Feltevésem szerint a kormányzatok akkor képesek hatékony cselekvésre, ha túllépnek a megváltozott munkaképességű személyek társadalmi integrációjának „kampányszerű” megoldásain, és komoly erőforrásokat fordítanak a probléma megoldására. Ezt a feltevést a következő kérdéseken keresztül vizsgáltam:

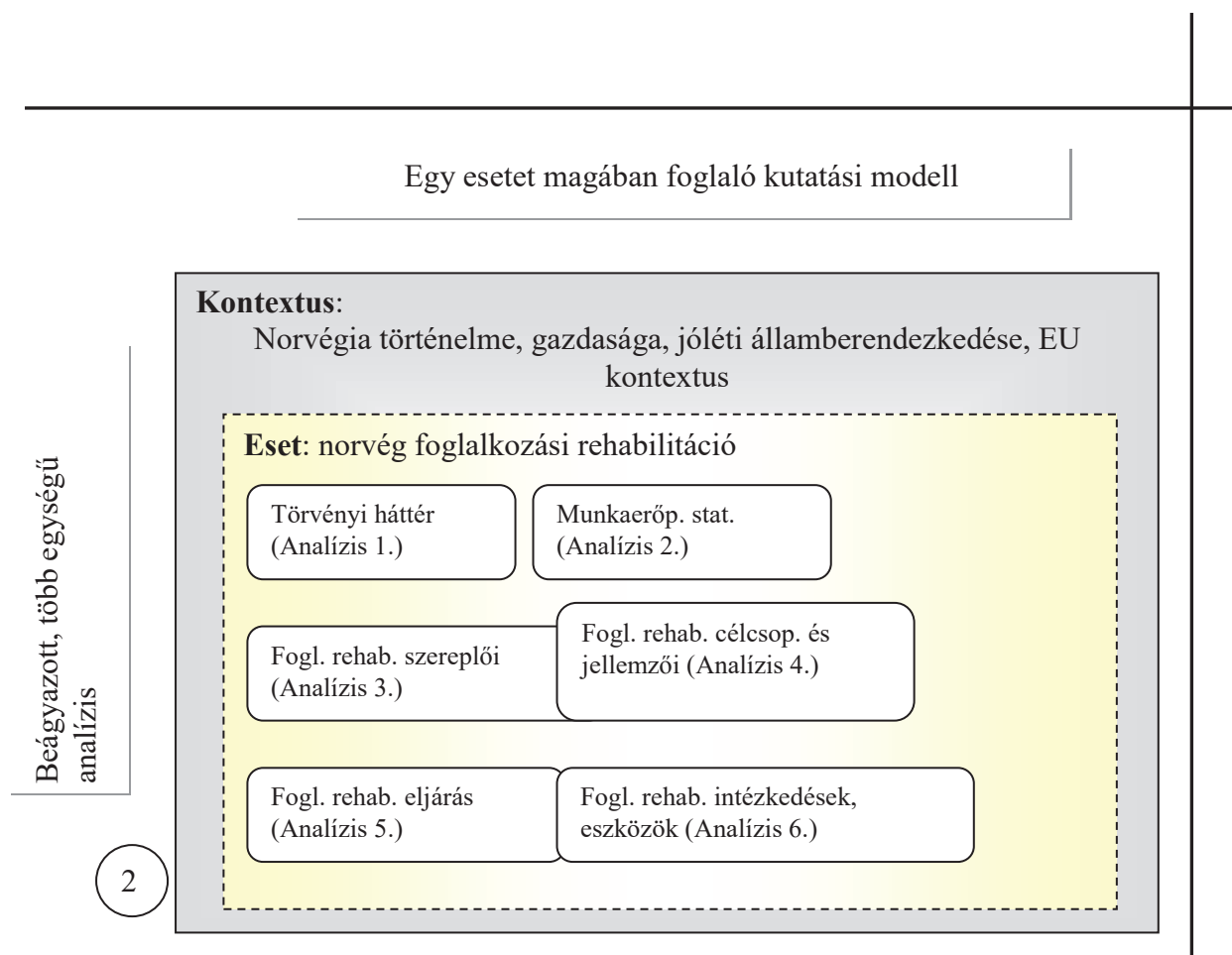
- 1) Hogyan befolyásolja a norvég állam jóléti berendezkedése a foglalkozási rehabilitáció alakulását?
- 2) Hogyan alakulnak az aktív és passzív foglalkoztatáspolitikai eszközök, a foglalkozási rehabilitációra vonatkozó támogatási rendszer?
- 3) Kik a foglalkozási rehabilitációs rendszer szereplői?

- 4) Miként hatnak a jogszabályok, a kormányzati intézkedések és a nemzetközi egyezmények a kialakult foglalkozási rehabilitációs rendszerre?
- 5) Hogyan épül fel a foglalkozási rehabilitációs intézményi hálózat és a szolgáltatási struktúra?
- 6) Hogyan jellemezhető a norvég foglalkozási rehabilitáció fejlődési iránya?

A disszertáció a 'single case study' módszerével készült; ezt tartottam a leginkább megfelelőnek a tények leírására és magyarázatára, vagyis a norvég foglalkozási rehabilitáció elemzésére. *Maga a norvég foglalkozási rehabilitáció rendszere az eset tárgya.*

A téma kutatásánál a YIN féle mátrix második típusú modelljét használtam, azaz a disszertáció egy esetre koncentrál, amelyet történelmi, gazdasági, szociálpolitikai, valamint európai uniós kontextusban helyeztem el. A norvég foglalkozási rehabilitációt számos egységen (törvényi háttér, foglalkozási rehabilitáció szereplői, foglalkozási rehabilitációhoz kapcsolódó intézkedések stb.), elemzési dimenzión keresztül vizsgáltam.

3. ábra. A disszertáció „YIN” féle mátrixa



A disszertáció a „reprezentatív” és a „longitudinális” eset típushoz áll legközelebb. Reprezentatív annyiban, hogy általános leírásra és elemzésre törekedtem a téma feldolgozása során, de longitudinális is, mert az egyes egységek¹ időrendiséget is tartalmaznak, így teremtve lehetőséget az időben bekövetkezett változások leírására, elemzésére és a következtetések levonására.

A kutatás elsősorban a jelenre koncentrál. A választott téma folyamatos aktualizáláson, reformokon megy keresztül napjainkban is. E változásokat 2009. december 31-ig követtem nyomon. A téma megértéséhez és egy jelenkori komplexebb kép felvázolásához egyes fejezetekben történelmi áttekintést is készítettem.

Az adatgyűjtés során megpróbáltam több, egymást kiegészítő forrást használni. Így három forrás segítette a téma feldolgozását: dokumentumelemzés, a norvég foglalkozási rehabilitációs rendszer közvetlen megfigyelése, személyes tapasztalataim dolgozatba építése és négy mély interjú.

A dolgozat elkészítése során felmerült kihívások a következők voltak:

- a választott téma folyamatos fejlődése és változása,
- a munkaképesség fogalmának és értelmezésének átalakulása a norvég foglalkozási rehabilitációban,
- a norvég és a magyar szakmai terminológiák közötti különbség,
- a foglalkozási rehabilitációhoz kapcsolódó kutatások sajátosságai.

A disszertáció legfőbb fejezetei

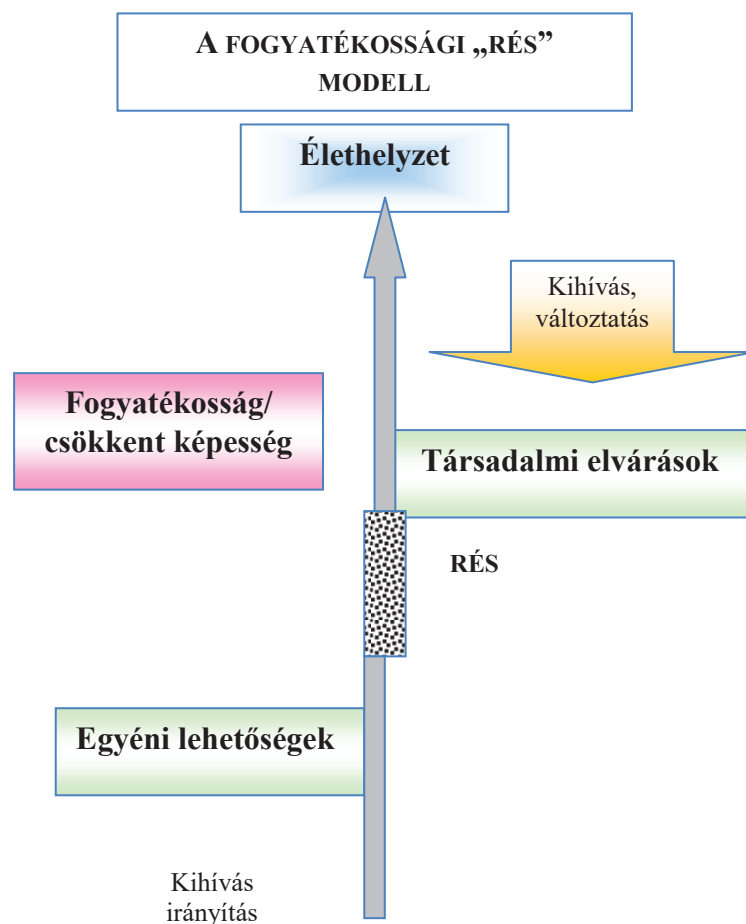
- Konceptuális keretek (2. Fejezet)
- Norvégia történelmi és gazdasági fejlődése (5. fejezet)
- A Norvég jóléti állam jellemzői (6. fejezet)
- Befogadó munkaerő-piaci stratégia- Nincsenek jogok kötelezettség nélkül (7. fejezet)
- A foglalkozási rehabilitáció szereplői (9. fejezet)
- A Foglalkozási rehabilitációs eljárás (10. fejezet)

¹1. törvényi szabályozásokról és a munkaerő-piaci stratégiáról szóló fejezetek

A második fejezetben a koceptualizálás során tisztázása került a norvég megváltozott munkaképesség és a fogyatékoság fogalma valamint a norvég foglalkozási rehabilitáció alanyai is.

Norvégiában a fogyatékoság definiálására a funksjonshemming² kifejezést használják. A 40. számú Fehér Könyv (St.meld.nr.40.(2002-2003) 8. o.)³ megfogalmazásában a „funkcionális akadályozottság” (funksjonshemming) a társadalom által konstruált, és akkor jön létre, amikor rés támad az egyéni lehetőségek és előfeltételek, valamint a környezeti feltételek, társadalmi elvárások között (1. sz. ábra).

1.sz. ábra



² Ezt magyarul talán „funkcionálisan akadályozott”-nak lehetne fordítani.

³ St. meld. nr.40.(2002-2003) om Nedbygging av funksjonshemmende barrierer, strategier, mål

Az említett Fehér Könyvön kívül más megközelítések is léteznek. Például a Norvég Központi Statisztikai Hivatal munkaerő-piaci kutatásaiban (Arbeidskraftundersøkelse (AKU)) önmeghatározás alapján történik az adatok felvétele. Ekkor a *funksjonshemmet* (funkcionális akadályozottság) olyan fizikai vagy pszichikai egészséggel összefüggő problémát jelent (látás,- halláskárosodás, mozgáskorlátozottság, tanulási nehézség, pszichés megbetegedések stb.), amelynek mértéke és tartóssága megakadályozza és/vagy korlátozza az egyént mindennapi tevékenységeiben.

A másik fontos fogalom a megváltozott munkaképesség, amelyre az *yrkeshemmede* kifejtést használja.

- 9. számú Fehér Könyv⁴ szerint *yrkeshemmede* az a munkakereső, akinek kereső képessége csökkent, vagy csökkent a szakmák, adott esetben a munkahelyek közötti választási lehetősége. Ennek oka leggyakrabban valamilyen betegség, sérülés, károsodás, vagy szociális hátrány, de ide sorolhatóak a szenvedélybetegségek is.

Azt állapíthatjuk meg, hogy a norvég megváltozott munkaképesség definíció átfogó, nem tesz különbséget a kimutatható egészségi állapot romlás, a szociális vagy egyéb tényezők (pl. túlhajszolt munkavégzés, szenvedélybetegség vagy öregedés) hatásai eredményeképpen létrejövő problémák között és valójában egy szélesen értelmezett megváltozott munkaképességet ír le.)

A dolgozatban tisztázásra került a norvég foglalkozási rehabilitáció célcsoportja, amely a hazai gyakorlattól merőben eltérő. Eszerint a célcsoportba tartoznak a megváltozott munkaképességű személyeken kívül a büntetés végrehajtási intézetből szabadult emberek, az etnikai kisebbségekhez tartozó személyek, a bevándorlók, egyszóval minden olyan személy, aki valamilyen okból, munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetbe került és ez által kirekesztődött a társadalomból.

Az 5. fejezetben *Norvégia történelmi és gazdasági fejlődését mutatom be*. Az alfejezetekből megismerhetjük a norvég gazdasági fejlődés néhány fontos jellemzőit és a természetes erőforrások (olaj, gáz) jelentőségét.

Megtudhatjuk, hogy a norvég jóléti állam különös jellemzője az állam és a piac sajátos összefonódása. Jól érzékelteti ezt, hogy a „kapitalista norvég állam”(teljes termelési szektor 55%-a állami tulajdon) lett a legnagyobb tulajdonos az oslói tőzsdén (40%-ban főrészesvényes),

⁴ St.melding 9. (2006-2007) om Arbeid, velferd og inkludering

valamint az egyik legnagyobb „intézményi” befektető a nemzetközi részvénytőzsdén. A norvég gazdaságot úgy is szokták jellemezni, hogy olyan *nyitott és kevert típusú gazdaság*, ahol az állam integrálódik a magán gazdasági szektorba (Halvorsen 2008, 26. o.).

A következő nagyobb egység a *Norvég jóléti állam jellemzőit* mutatja be. Ezen fejezet rávilágít a norvég társadalom értékeire, a „norvég univerzalizmusra”, a társadalmat jellemző kollektivistá individualizmus fogalmára. Továbbá értelmezi a helyi önkormányzatok és a harmadik szektor szerepvállalását a norvég jóléti rendszerben.

A 7. Fejezet (*Befogadó munkaerő-piaci stratégia- Nincsenek jogok kötelezettség nélkül*) központi témája a norvég aktivizáló politika, a szociális partnerek és a kormány szoros együttműködése valamint a jóléti rendszer reformja (NAV reform), centralizációja, azaz az egyablakos (front-line) rendszer kialakítása és ennek hatása a foglalkozási rehabilitációra.

Az új front-line rendszerrel egyidejűleg struktúrájában és a feladatok ellátásában is újfajta komplex szervezet jött létre a maga előnyeivel és hátrányaival együtt. A NAV⁵ olyan bürokratikus igazgatási intézmény, amelynek keretében az állam és a helyi önkormányzat képviselője szoros együttműködésre kényszerül, és ami tükrözi a hatalmi berendezkedés lényegi természetét, azaz az állami dominanciát. Az egyablakos rendszer kialakításával úgy tűnik, hogy a szociálpolitika mára már egyre érzékelhetőbb része lett annak a politikának, ami az egyéneket az „aktív társadalom felé” mozdítja. Az intézmény a norvég jóléti politika hagyományait folytatja⁶, de hangsúlyosabban munkaerőpiac-orientált és elsődleges célja a marginalizált egyének integrációja. Fontos jellemzője, hogy egyre kevésbé különül el benne a munka és a jólét fogalma.

A foglalkozási rehabilitáció szereplői (9. fejezet) című fejezetben a foglalkozási rehabilitációs szolgáltatások igénybevevőit és azok szocio-demográfiai jellemzőit ismertetem. Továbbá fejezet részletesen tárgyalja a védett - és a foglalkozási rehabilitációs vállalkozások erősségeit, gyengeségeit és szerepét a norvég foglalkozási rehabilitációban. A fejezetből azt is megtudjuk, hogy nem könnyű tiszta, egyszerű és átlátható képet adni ezekről a vállalatokról, mert állandó változásban vannak és folyamatosan meg kell felelniük azoknak a kihívásoknak, amiket a változó egyéni szükségletek, a NAV vagy a munkaerőpiac és a gazdaság megkövetel. A norvég foglalkoztatáspolitikai központi eleme, hogy a munkahelyi

⁵ Norvég Munkaügyi és Jóléti Hivatal

⁶ A protestáns etikán alapuló skandináv jóléti állam típus, amelyben a teljes foglalkoztatás elérése a kezdetektől domináns szerepet játszott.

integrációban a munkaadó kulcs szerepet játszik. Ez abban is kifejeződik, hogy az aktív eszközöknek a lehető leghosszabb ideig a munkahelyhez kell kötődniük.

A rehabilitációs folyamatban a munkáltatók mellett jelentős szerepet kapnak a szakképző, - és a felsőoktatási intézmények. Amennyiben a megváltozott munkaképességű személy nem tud az eredeti szakmájának megfelelő munkát végezni, akkor Munkaügyi és Jóléti Hivatal (NAV) - az egyéni szükségleteket figyelembe véve - elsődlegesen képzést vagy továbbképzést javasol.

Alfejezet keretében tértem ki a foglalkozási rehabilitáció *intézményi struktúrájára*, amelyet a Munkaügyi és Jóléti Hivatal (NAV) és a vele szerződésben álló partnerek alkotják. Az említett hivatal feladata a foglalkozási rehabilitáció finanszírozása, a megvásárolt szolgáltatások monitorozása, és a szolgáltatásokkal kapcsolatos szakmai követelmények kidolgozása. A NAV köt szerződést a foglalkozási rehabilitációsban résztvevő megváltozott munkaképességű személyekkel. Az egyablakos rendszer kialakításával sikerült elérni, hogy egyre kevésbé különül el a munka és a jólét fogalma, és ebbe az egységbe épül be a foglalkozási rehabilitáció rendszere is.

A dolgozatom utolsó nagy fejezetében (*A Foglalkozási rehabilitációs eljárás* (10. fejezet)) a norvég foglalkozási rehabilitáció teljes eljárásával és a munkaerő-piaci befogadást ösztönző intézkedések és azok foglalkozási rehabilitációs összefüggéseivel foglalkoztam.

10.1 -es alfejezetben megvizsgáltam a táppénzes időszak szerepét a foglalkozási rehabilitációban, valamint a cselekvő vagy „aktor modell” jelentőségét a foglalkozási rehabilitációs tanácsadás folyamatában.

A cselekvő modell hangsúlyozza, hogy az egyén önmaga felelős a saját rehabilitációs folyamatának előrehaladásáért. A modell maximálisan illeszkedik az egyén központú szemlélethez, és hűen tükrözi a norvég mentalitásra jellemző egyéni felelősségvállalás jelentőségét is.

Nagy teret szenteltem munkaerő-piaci befogadást ösztönző intézkedések bemutatására és elemzésére (alfejezet:10.2, 10.5), hiszen ezek adják a norvég foglalkozási rehabilitáció gerincét és mutatják be a foglalkozási rehabilitációs beavatkozás pénzügyi és szolgáltatási dimenzióit.

A norvég foglalkozási rehabilitáció alapvető célja, hogy a megváltozott munkaképességű személyek az aktív eszközök segítségével versenyképessé váljanak a nyílt munkaerőpiacon és

sikeres legyen a társadalmi integrációjuk. Leggyakrabban használt eszköze - a valós szükségletfelmérést követően – az át/továbbképzés, és a munkagyakorlat/ munkatapasztalat szerzés a nyílt munkaerőpiacon. Cél, hogy az egyén a foglalkozási rehabilitáció után - figyelembe véve érdeklődési területét és szükségleteit - legalább olyan munkaerő-piaci pozícióba kerüljön, mint a megváltozott munkaképesség kialakulása előtt. Más szóval „versenyképessé kell tenni” az egyént, hogy - az új képességek és ismeretek által - az egyre magasabb munkaerő-piaci követelményeknek meg tudjon felelni. A „versenyképessé tevés” egyik feltétele, hogy az egyén a foglalkozási rehabilitációs folyamat alatt anyagi biztonságban legyen.

A foglalkozási rehabilitációs *pénzbeli ellátásokra* jellemző, hogy keresetpótló szerepüket jól betöltik, és relatíve hosszú időre (4 év) bőkezű ellátást biztosítanak. A norvég jóléti politika célja ilyenformán túlmegy azon, hogy valamilyen minimális megélhetési szintet biztosítson. Cél a jó színvonalú, a középosztály igényeit is kielégítő, azaz a társadalom egészét integrálni képes ellátás biztosítása. Ennek ellentételezéseként azonban a finanszírozó - rokkantsági nyugdíj kivételével - aktív együttműködést vár el a támogatásban részesülőktől.

A norvég foglalkozási rehabilitációs pénzbeli támogatások jól kombinálhatóak egymással és a különféle szolgáltatásokkal.

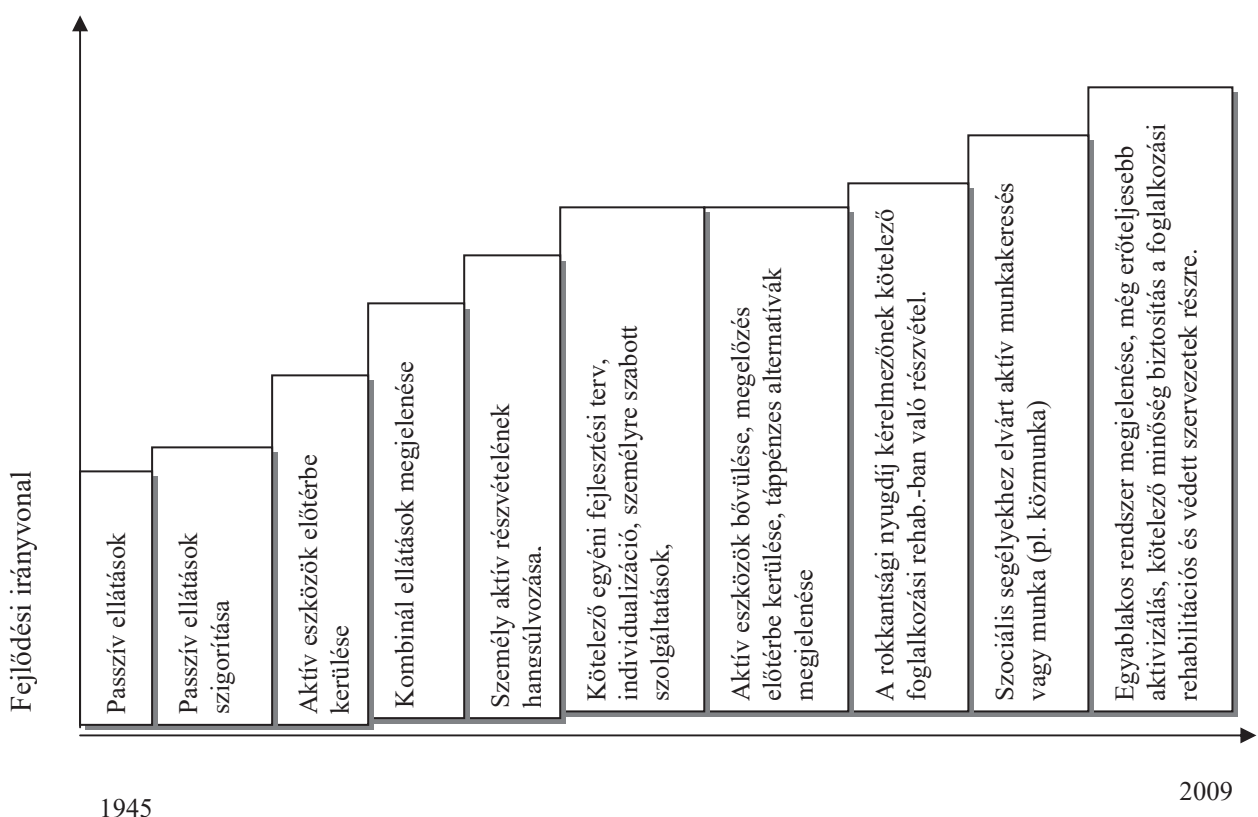
A 10. fejezet egy-egy alfejezetben rávilágítok a foglalkozási rehabilitáció mérési dilemmáira például; Mit mérünk? Hogyan mérünk? Mikor mérünk? Azonban a dilemmák megoldásra ebben a munkában nem vállalkoztam.

Összefoglalásként megfogalmazható, hogy a foglalkozási rehabilitáció *irányvonalát* és az ehhez kapcsolódó *intézményi struktúrát* a nagymértékben befolyásolják a kormányzati foglalkoztatáspolitikai törekvések. Kezdetben, a II. Világháborút követően, a norvég foglalkoztatáspolitikai a passzív eszközökre épített. Ezt követően egy új irány jelent meg, és az aktív eszközök kerültek előtérbe. Szigorították a passzív ellátásokhoz való hozzájutást, de egyidejűleg gazdag szolgáltatási és pénzbeli támogatási rendszert is létrehoztak. A szolgáltatások egyre személyre szabottabbakká váltak, az egyén szükségletei lettek a meghatározóak. A foglalkozási rehabilitáció területén bekövetkezett változások következtében megnőtt a korai prevenció jelentősége (Izd. Táppénz ideje alatti szoros munkaadói és NAV együttműködés). Továbbá jellemző a foglalkozási rehabilitációra, hogy jól tükrözi a norvég társadalomra jellemző kollektivistá individualizmust is.

A Társadalombiztosítás, a Munkaügyi Igazgatóság és a helyi önkormányzatok szociális irodáinak összevonásával, azaz a NAV reformmal, a jelenlegi kormány a norvég jóléti állam történetében a legnagyobb szervezeti átalakítást és reformot hajtotta végre. Az átfogó feladatokat ellátó Munkaügyi és Integrációs Minisztérium és a Munkaügyi és Jóléti Igazgatóság létrehozásával, valamint a helyi önkormányzatok partnerként történő bevonásával az volt a cél, hogy még sikeresebbé tegyék az „*arbeidslinja*” foglalkoztatáspolitikát és megteremtsék társadalmi befogadás feltételeit. Az elmúlt évtizedekben az aktív eszközökre fordított források és az aktív eszközökben résztvevő személyek számának növekedése jól illusztrálja a norvég foglalkozási rehabilitáció irányát, és legfőbb szándékát: a társadalmi integrációt.

Mivel a foglalkoztatáspolitikára az aktivizáló politika a legjellemzőbb, a foglalkozási rehabilitáció iránya is efelé mutat. Ezt illusztrálja a következő ábra.

2. ábra



A dolgozat személettét tekintve újító szándékkal mutatom be a norvég foglalkozási rehabilitáció rendszerét, amely a foglalkoztatáspolitikai szerves eleme és eszköze a megváltozott munkaképességű személyek társadalmi integrációjának.

Abstract

The overall aim of this study was to explore the situation of those who have disadvantaged position in the labour market. The main emphasis of my research focused on those people who have *partially-reduced work capacity* and in particular the study analysed the vocational rehabilitation system in Norway that aids their integration in society.

In this thesis I described and analysed the Norwegian vocational rehabilitation system in search of answers to my research questions such as; how is this system embedded in different organisations, what does the structure look like, what is the policy environment and context, individuals' attitude, wider social integration and finally how the political landscape enables or hinders the integration into society of individuals who live with partially-reduced work capacity.

During the study I looked at contemporary literature around the process of vocational rehabilitation and its participants, the relevant legal context, research and policies about the Norwegian labour market in relation to the main focus group. I have also described the type of benefits and services that are available.

Understanding the Norwegian vocational rehabilitation system requires us to understand the wider context therefore I dedicated part of my thesis to explore the Norwegian welfare society, its economic status and its connection within the society as a whole.

This thesis used the single case study design as its research methodology and *the Norwegian vocational rehabilitation system* is the case itself.

My hypothesis is that the only way that different governments can make an effective contribution to the lives of individuals, concerned in my research, is if they step beyond the ad hoc campaigns and invest in finding solutions for the root causes. This hypothesis was examined in light of these questions:

1. How does the Norwegian welfare state influence the shape of the vocational rehabilitation?

2. How have active and passive employment policy instruments developed in relation to the vocational rehabilitation support system?
3. Who are the individuals in the vocational rehabilitation system?
4. How do government policies, legislation and international treaties and agreements influence the current vocational rehabilitation system?
5. What is the shape of the support structure that surrounds the vocational rehabilitation system?
6. What is the future direction of the Norwegian vocational rehabilitation system?

In summary it can be argued that governmental employment policies are the most influential themes in shaping the future of the vocational rehabilitation system and its associated organisational structures.

Initially, following the Second World War, the Norwegian employment policies were built on a foundation of 'passive' instruments to address the problem in vocational rehabilitation. Thereafter, a new trend of 'active' instruments came to fore. 'Passive' allowances were more difficult to access and at the same time a plethora of services and monetary benefits were introduced. The support became more tailored to the individuals' needs and early prevention played an important role. These changes mirror the 'collective individualism' in the Norwegian society. Joining together and re-structuring several national organisations, such as The Social Security Insurance, the Employment Department and the benefit offices of Local Authorities, the current Norwegian government introduced the biggest welfare reform in its history (in Norwegian this is called the NAV reform).

The newly created Employment and Integration Ministry and within that the Employment and Welfare Directorate became the strategic lead to oversee and to move forward what is called the '*arbeidslinja*' employment policy in collaboration with the Local Authorities, and support its reception in the society.

In past decades the increased allocation for 'active' instruments and the increased number of participants benefitting from these instruments illustrates the Norwegian direction of travel and its determination: the social integration.

Since the employment policies in Norway are described as the most significant active policies therefore this is translated into the vocational rehabilitation system.

Finally, in this study I propose a new approach based on the Norwegian vocational rehabilitation system which is fully integrated into national employment policies and used as an instrument to successfully integrate individuals with partially-reduced work capacity into societies.

Key Words: vocational, rehabilitation, welfare, Norway.